

KORKEIMMAN HALLINTO-OIKEUDEN PÄÄTÖS

Antopäivä 1 (8)
7.4.2004
Taltionumero
778
Diaarinumero
4044/2/02

Asia Sisäpiirirekisteriin merkitsemistä koskeva valitus

Valittaja Agrologi Georg Ehrnrooth, Lapinjärvi

Päätös, josta valitetaan

Rahoitustarkastuksen päätös 8.10.2002 dnro 3/270/02, joka koskee Fennogens Investments S.A. -nimisen yhtiön merkitsemistä sisäpiirirekisteriin Georg Ehrnroothin määräysvaltayhteisöksi.

Rahoitustarkastus on todennut, että Fennogens Investments S.A. -niminen yhtiö (jäljempänä Fennogens) on Georg Ehrnroothin arvopaperimarkkinalain (jäljempänä AML) 5 luvun 2 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu määräysvaltayhteisö, mutta yhtiötä ei ollut kuitenkaan ilmoitettu sellaiseksi sisäpiirirekisteritiedoissa.

Fennogens on Georg Ehrnroothin määräysvaltayhteisö, koska hän on AML 5 luvun 2 §:n 1 momentin 1 kohdan tarkoittama ilmoitusvelvollinen pörssiyhtiön (eQ Online Oyj ja Evox Rifa Group Oyj) hallituksen jäsenenä ja omistaa Fennogensistä 26,75 prosenttia kokonaan omistamansa Yhtiön X kautta. Georg Ehrnroothilla on siten yhdessä velipuolensa Henrik Ehrnroothin ja veljensä Carl-Gustaf Ehrnroothin kokonaan omistamien yhtiöiden (Yhtiö Y ja Yhtiö Z , jotka omistavat Fennogensistä 46,5 ja 26,75 prosenttia) kanssa täydellinen määräysvalta Fennogensissä eli AML 5 luvun 2 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu määräysvalta yhdessä perheenjäsenten kanssa.

Rahoitustarkastuksen sisäpiiri-ilmoituksista antaman määräyksen (nro 201.5 kohta 2.2.1.1 s. 5) mukaan perheenjäsenellä tarkoitetaan myös henkilöitä, jotka perintökaaren 2 luvun mukaan voivat periä ilmoitusvelvollisen, sekä näiden puolisoita. Näin ollen myös veljiä ja velipuolia pidetään perheenjäseninä. Edellä mainittu periaate on ilmaistu myös arvopaperimarkkinain perusteluissa (HE 157/1988 vp, s. 48). Asiassa on kysymys perheen määrittelystä eikä siihen vaikuta se, kuka tosiasiallisesti perii henkilön.

AML 1 luvun 5 §:n 3 momentin mukaan, jos osakkeenomistajalla, osakkaalla tai jäsenellä yhdessä hänen määräysvallassaan olevien yhteisöjen kanssa taikka näillä yhteisöillä yhdessä on 1 momentissa tarkoitettu määräysvalta jossakin yhteisössä, myös viimeksi mainittu yhteisö on hänen määräysvallassaan oleva yhteisö. Tämän mukaan määräysvallan syntymistä ei voi välttää perustamalla omistamiseen väliyhtiötä.

Tämän johdosta Rahoitustarkastus on määrännyt AML 7 luvun 1 §:n nojalla, että Georg Ehrnroothin on AML 5 luvun 3 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti ilmoitettava Fennogens 15.11.2002 mennessä määräysvaltayhteisökseen sisäpiiri-ilmoituksessa, joka tulee antaa jokaiseen julkisesti noteerattuun yhtiöön, jossa Ehrnrooth on hallituksen tai hallintoneuvoston jäsenenä tai varajäsenenä tai muussa AML 5 luvun 2 §:n tarkoittamassa toimessa.

Käsittely korkeimmassa hallinto-oikeudessa

Georg Ehrnrooth on valituksessaan vaatinut, että korkein hallinto-oikeus kumoaa Rahoitustarkastuksen päätöksen. Kysymys on siitä, mitä perheenjäsenellä tarkoitetaan ja kuinka pitkälle tämä käsite ulottuu. Georg Ehrnrooth on Carl-Gustaf Ehrnroothin veli ja yhteisen isän kautta velipuoli Henrik Ehrnroothin kanssa. Henrik Ehrnrooth omistaa Yhtiön Y, Georg Ehrnrooth Yhtiön X ja Carl-Gustaf Ehrnrooth Yhtiön Z. He eivät kuulu näiden yhtiöiden hallintoelimiin.

Yhtiö Y, Yhtiö X ja Yhtiö Z omistavat muun muassa Fennogens Investments S.A. -nimisen yhtiön koko osakekannan ilman, että yhdelläkään osakkeenomistajayhtiöllä olisi siinä enemmistöosuus ja siten määräysvalta yhtiössä. Henrik Ehrnrooth, Georg Ehrnrooth tai Carl-Gustaf Ehrnrooth eivät kuulu Fennogensin hallintoelimiin, heillä ei kenelläkään ole toiminimen kirjoitusoikeutta tai muuta oikeutta edustaa yhtiötä. Yhtiön hallitukseen kuuluvat ja toiminimen kirjoittamiseen oikeutettuja ovat vain ulkopuoliset ammattijäsenet.

Valittajan ja Rahoitustarkastuksen kesken on vuodesta 1998 lähtien vallinnut määräysvalta-yhteisön määritelmän sisältöä ja ulottuvuutta koskeva näkemys ero niin liputusvelvollisuuden kuin sisäpiiri-ilmoitusvelvollisuuden osalta. Rahoitustarkastus on vasta nyt ottanut valituskelpoisen kannan velvollisuudesta ilmoittaa sisäpiirin omistuksesta. Valitus ei koske Rahoitustarkastuksen liputusvelvollisuutta koskevaa kannanottoa, koska siitä ei ole annettu valituskelpoista päätöstä.

Kysymys siitä, kuinka laajaksi sisäpiiri muodostuu, on tärkeä siihen nähden, että aikaisemmin voimassa ollut kaupankäyntirajoitus rangaistusuhkineen ja nykyinen rikoslain 51 luvun 1 ja 2 § aiheuttavat syytteen ja rangaistukseen tuomituksi tulemisen vaaran vain siitä syystä, että sattuu olemaan sukua sisäpiiriläiselle.

Georg Ehrnrooth ei ole velipuolensa Henrik Ehrnroothin perillinen, koska jälkimmäisen perivät ensisijaisesti hänen neljä lastansa, hänen aviopuolisonsa ja hänen vanhempansa, jotka ovat elossa. Käänteisesti Henrik Ehrnrooth ei myöskään ole Georg Ehrnroothin perillinen jälkimmäisen perhesuhteiden vuoksi. He eivät voi periä toisiaan perintökaaren 2 luvun säännöksistä huolimatta eivätkä sen vuoksi ole AML 5 luvun 2 §:ssä tarkoitettuja toistensa perheenjäseniä. Myöskään perheenjäsen-sanalla yleisen kielellisen merkityksisällön perusteella heitä ei voida katsoa toistensa perheenjäseniksi; perheenjäseniä ovat yleisen käsityksen mukaan ne, jotka elävät yhteisessä perhetaloudessa.

Se seikka, että Fennogens Investments S.A. on välillisesti kolmen veljen/velipuolen omistuksessa siten, että ketkä tahansa kaksi voivat aina päättää kolmannen tahdon vastaisesti yhtiön asioista, ei johda siihen, että yhtiö olisi kunkin välillisen osakkeenomistajan määräysvallassa sen vuoksi, että hän on määrättyä sukua toisen tai molempien muiden osakkeenomistajien kanssa. Kaikki kolme ottavat itsenäisesti kantaa yhtiön asioihin ja ovatkin tavanomaisesti eri mieltä niin, että päätökset syntyvät kenen tahansa kahden enemmistöllä tai sovitellen yksimielisesti, kuten missä tahansa yhtiössä.

Kansalaisille ei saa asettaa sellaisia rajoituksia tai velvollisuuksia, jotka eivät selvästi perustu lakiin. AML 5 luvun 2 §:n 1 momentin 4 kohdan säännöstä perheenjäsenyyssuhteiden soveltamisesta ei ole lupa laajentaa yli sen, mikä säännöksestä ja sen tarkoituksesta käy ilmi. Hallituksen esityksen loppuun ajattelematta jääneen perustelun käyttäminen laajentavaan tulkintaan ei ole oikeutettua, kun se johtaisi lain soveltamiseen sen "tosiasiallinen määräysvalta"-tarkoituksen vastaisesti.

Rahoitustarkastus on valituksen johdosta antamassaan lausunnossa muun ohella esittänyt, että Fennogens Investments S.A. -niminen luxemburgilainen yhtiö on Georg Ehrnroothin määräysvaltayhteisö, koska hän on AML 5 luvun 2 §:n 1 momentin 1 kohdan tarkoittama ilmoitusvelvollinen eQ Online Oyj:n ja Evox Rifa Group Oyj:n hallituksen jäsenenä ja koska hän omistaa Fennogens Investments S.A:sta 26,75 prosenttia kokonaan omistamansa Yhtiön X kautta. Hänellä on siten veljensä Carl-Gustaf Ehrnroothin ja velipuolensa Henrik Ehrnroothin kokonaan omistamien yhtiöiden Z ja Y kanssa määräysvalta Fennogens Investments S.A:sta eli AML 5 luvun 2 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu määräysvalta yhdessä perheenjäsenten kanssa. Yhtiö Z omistaa 26,75 prosenttia ja Yhtiö Y 46,5 prosenttia Fennogens Investments S.A:sta. Georg Ehrnrooth on siten AML 5 luvun 3 §:n 1 momentin 2 kohdan nojalla velvollinen ilmoittamaan Fennogens Investments S.A. -nimisen yhtiön määräysvaltayhteisökseen jokaiselle julkisesti noteeratulle yhtiölle, jossa hän on hallituksen tai hallintoneuvoston jäsenenä tai varajäsenenä taikka muussa AML 5 luvun 2 §:ssä tarkoitettussa toimessa.

Georg Ehrnrooth on antanut vastaselityksen, jossa hän on muun ohella esittänyt, että Rahoitustarkastus on sisäpiiri ohjeissaan yksioikoisesti määritellyt, että perheenjäseneksi on katsottava kaikki sisäpiiriläiseen perintökaaren 2 luvussa säädetyssä perimyssuhteessa olevat henkilöt arvioimatta sen enempää, voidaanko kaikki perintökaaren 2 luvussa luetellut henkilöt perustellusti katsoa kuuluvaksi samaan perheeseen, voiko asianomainen periä sisäpiiriläisen ja onko sisäpiiriläisen (vastaisella) perimyssuhteella mitään yhteyttä tosiasialliseen määräysvallan käyttöön. Lisäksi Rahoitustarkastus on ohjeissaan määrännyt perheeseen kuuluvaksi sisäpiiriläisen aviopuolison ja myös hänen niin sanotun avopuolisonsa, jotka eivät kuulu perintökaaren 2 luvun henkilöpiiriin. Kun Rahoitustarkastus lausunnossaan puoltaa tiukkaa perintökaaren 2 luvun henkilöpiirissä pysymistä, se on itse mennyt tämän ulkopuolelle ja laajentanut henkilöpiiriä sen mukaan, ketkä yleensä katsotaan kuuluviksi perheen käsitteeseen. Valvontaviranomaisten ohjeissa painotetaan viranomaisen valvontatehtävää kansalaisoikeuksien kustannuksella unohtaen, ettei viranomaisen saa asettaa yksilölle laajempia velvoitteita tai vastuita kuin mitä laki selvästi sallii.

Georg ja Henrik Ehrnrooth omistavat yhdessä Carl-Gustaf Ehrnroothin kanssa välillisesti Fennogens Investments S.A:n osakekannan ilman, että kellekään heistä olisi siinä AML 1 luvun 5 §:ssä säädettyä määräysvaltaa.

Heillä ei myöskään ole keskinäisiä perintöintressejä, joiden varaan voitaisiin rakentaa sellainen etuyhteys toisen varallisuuteen, että siitä voisi muodostua tosiasialliseen määräysvaltaan johtava intressiyhteys.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu

Korkein hallinto-oikeus on tutkinut asian.

Arvopaperimarkkinalain 1 luvun 5 §:n 1 momentin mukaan osakkeenomistajalla, osakkaalla tai jäsenellä on määräysvalta yhteisössä, kun hänellä on 1) enemmän kuin puolet yhteisön kaikkien osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä ja ääntenenemmistö perustuu omistukseen, jäsenyyteen, yhtiöjärjestykseen, yhtiösopimukseen tai niihin verrattaviin sääntöihin taikka muuhun sopimukseen; taikka 2) oikeus nimittää tai erottaa enemmistö jäsenistä yhteisön hallituksessa tai siihen verrattavassa toimielimessä taikka toimielimessä, jolla on tämä oikeus, ja nimittämis- tai erottamisoikeus perustuu samoihin seikkoihin kuin 1 kohdassa tarkoitettu ääntenenemmistö.

Saman pykälän 3 momentin mukaan jos osakkeenomistajalla, osakkaalla tai jäsenellä yhdessä hänen määräysvallassaan olevien yhteisöjen kanssa taikka näillä yhteisöillä yhdessä on 1 momentissa tarkoitettu määräysvalta jossakin yhteisössä, myös viimeksi mainittu yhteisö on hänen määräysvallassaan oleva yhteisö.

Arvopaperimarkkinalain 5 lukuun sisältyvät sisäpiiriä koskevat säännökset. Mainitun luvun 2 §:n 1 momentin mukaan julkisen kaupankäynnin kohteena olevien osakkeiden ja osakkeeseen oikeuttavien arvopaperien sekä tällaisiin arvopapereihin oikeuttavien muiden arvopaperien omistus on julkista, jos arvopaperin omistaja on:

1) muun ohella tällaisen osakkeen liikkeeseen laskeneen yhtiön hallituksen tai hallituneuvoston jäsen tai varajäsen;

- - -

4) yhteisö tai säätiö, jossa tässä pykälässä tarkoitettulla henkilöllä yksin tai yhdessä perheenjäsentensä tai toisen tässä pykälässä tarkoitettun henkilön tai tämän perheenjäsenten kanssa on määräysvalta.

Arvopaperimarkkinalain 5 luvun 6 §:n mukaan Rahoitustarkastus voi antaa tarkempia määräyksiä muun muassa tässä luvussa tarkoitettujen ilmoitusten tekemisestä, rekisterinpidosta ja rekisterin julkisuudesta.

Rahoitustarkastus on 17.11.1998 arvopaperimarkkinalain 5 luvun 6 §:n nojalla antamassaan määräyksessä sisäpiiri-ilmoituksista (nro 201.5) viitannut hallituksen esitykseen arvopaperimarkkinalaiksi sekä siihen

liittyväksi lainsäädännöksi (HE 157/1988 vp, s. 48) ja todennut, että perheenjäsenellä tarkoitetaan henkilöitä, jotka perintökaaren (40/1965) 2 luvun mukaan voivat periä ilmoitusvelvollisen, sekä näiden puolisoita. Ilmoitusvelvollisen mainittuina perheenjäseninä Rahoitustarkastus on luetellut muun muassa sisarukset sekä veli- ja sisarpuolet ja niiden jälkeläiset sekä näiden avio- tai avopuolisot.

Hallituksen esityksessä arvopaperimarkkina- ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi (HE 157/1988 vp, s. 48) on sisäpiiriä koskevien 5 luvun säännösten yksityiskohtaisissa perusteluissa todettu, että sijoittajien arvopaperimarkkinoita kohtaan tuntemaan luottamuksen ylläpitämiseksi kehittyneiden arvopaperimarkkinoiden maissa on pidetty välttämättömänä kieltää liikkeeseenlaskijoiden ja markkinaosapuolien keskeisiä luottamus- ja toimihenkilöitä käyttämästä yksityiseksi hyödyksi sitä luottamuksellista tietoa osakkeiden hinnanmuodostukseen vaikuttavista seikoista, jota he asemansa nojalla saavat. Tärkeänä on myös pidetty sitä, että sisäpiirin henkilöiden osakkeenomistus asianomaisissa yhteisöissä on mahdollisimman julkista.

Hallituksen esityksen 5 luvun 2 §:ää koskevissa perusteluissa on muun muassa todettu, että käytännössä merkittävä osa sijoittajista on perustanut omaa ja läheistensä arvopaperikauppaa varten arvopaperikauppayhtiön tai -yhtiöitä. Säännöksen tavoite, sisäpiirin kauppojen valvonnan parantaminen, jäisi toteutumatta, jos nämä yhtiöt eivät kuuluisi säännöksen piiriin. Määräysvallalla tässä tarkoitetaan tosiasiallista määräysvaltaa ja käsite on siten suppeampi kuin 3 §:ssä tarkoitettu huomattava vaikutusvalta. Henkilöllä on osakeyhtiössä katsottava olevan määräysvalta silloin, kun hän joko oman tai holhottaviensa osakeomistuksen taikka tekemiensä sopimusten nojalla voi käyttää yhtiössä äänivaltaa, joka riittää yhtiön hoidon kannalta olennaisten päätösten tekemiseen, taikka voi nimittää yhtiön johdon. Perheen käsitteeseen on katsottava kuuluvan niiden henkilöiden, jotka perintökaaren 2 luvun mukaan voivat periä sisäpiiriin henkilön, sekä näiden puolisoitten.

Valituksessa on todettu, että Georg Ehrnrooth ja Henrik Ehrnrooth, jotka ovat velipuolia, eivät kumpikaan perhesuhteidensa vuoksi tule perimään toisiaan eikä heitä voida pitää yleisen käsityksen mukaan toistensa perheenjäseninä.

Sisäpiiriä koskevien säännösten tarkoituksena on estää eri osapuolia käyttämästä luottamuksellista yritystietoa yksityiseksi hyödyksi ja lisätä sijoittajien luottamusta. Tähän pyritään muun muassa sillä, että sisäpiiriin kuuluvan henkilön osakkeenomistus asianomaisissa yhteisöissä on

mahdollisimman julkista. Arvopaperimarkkinalakia koskevasta hallituksen esityksestä (HE 157/1988 vp) ja siihen sisältyvistä 5 luvun 2 §:ää koskevista esimerkeistä ilmenee, että pykälässä on pyritty ottamaan huomioon kattavasti ne tahot, joiden omistus on edellä mainituista syistä perusteltua julkistaa. Tähän nähden perhekäsitettä ei ole tässä lainkohdassa tarkoitettu rajata tavanomaiseen suppeaan perheen käsitteeseen, eikä siinä lainkohdan tarkoitus huomioon ottaen ole tarkoitettu ottaa 2 §:n perusteeksi henkilön perhetilanteesta johtuvaa todennäköistä perimysjärjestystä. Arvopaperimarkkinalain muutoksella (581/1996) ei myöskään ole muutettu alkuperäisessä arvopaperimarkkinalaissa (495/1989) tarkoitettua ja hallituksen esityksen perusteluissa tuolloin mainittua perintökaaren 2 lukuun perustuvaa perheen ja perheenjäsenen käsitettä.

Kun asiakirjoista saatavan selvityksen mukaan Georg Ehrnroothilla on velipuolensa ja veljensä kanssa heidän jokaisen erikseen omistamiensa yhtiöiden kautta määräysvalta Fennogens Investments S.A. -nimisessä yhtiössä arvopaperimarkkinalain 5 luvun 2 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettulla tavalla, Rahoitustarkastuksen on tullut antaa Georg Ehrnroothille valituksenalaisesta päätöksestä ilmenevä Fennogens Investments S.A.-yhtiötä koskeva määräys. Edellä mainituilla perusteilla korkein hallinto-oikeus ottaen huomioon hallintolainkäyttölain 7 §:n hylkää Georg Ehrnroothin valituksen.

Tätä kaikki asianomaiset noudattakoot.

Korkein hallinto-oikeus:

Esa Aalto

Lauri Tarasti

Marjatta Kaján (t)

Irma Telivuo

Jukka Mattila

Asian esittelijä,
vanhempi hallintosihteeri Marja-Terttu Savolainen

LIITE

Päätös, josta valitetaan

JAKELU	Päätös	Georg Ehrnrooth, oikeudenkäyntimaksu 170 euroa
	Jäljennös	Rahoitustarkastus
	Asiakirjat	Korkein hallinto-oikeus